

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО  
ВІЙСЬКОВО-ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ  
Кафедра загальновійськових дисциплін**

**ЗАТВЕРДЖУЮ**

**Начальник кафедри  
загальновійськових дисциплін**

**полковник**

**Станіслав КОРОЛЬОВ**

**« \_\_\_\_\_ » \_\_\_\_\_ 20\_\_\_\_ р.**

**ЛЕКЦІЯ № 1  
з навчальної дисципліни  
«ОРГАНІЗАЦІЯ ВІЙСЬКОВОГО ЗВ'ЯЗКУ»**

**Модуль 1. Основи організації зв'язку в Сухопутних військах Збройних Сил України. Характеристика родів військового зв'язку і способи організації зв'язку**

**Змістовий модуль 1.1. Військовий зв'язок як основний засіб управління військами**

**Заняття 1.1.1. Військовий зв'язок як основний засіб управління військами**

## Тема: Військовий зв'язок як основний засіб управління військами

Навчальний потік: 5 курс військово-юридичного інституту

Час: 90 хв.

Місце: лекційна аудиторія

### Навчальна та виховна мета:

*Вивчити:*

- мету і завдання дисципліни, її предмет, структуру і план вивчення;
- роль і місце військового зв'язку в системі управління військами;
- поняття військового зв'язку і вимоги до нього.

*Виховувати:*

- широкий оперативно-тактичний кругозір;
- зацікавленість щодо вивчення навчальної дисципліни.

### Навчальні питання і розподілення часу: (слайд 2)

№ з/п	Зміст занять, навчальні питання	Час, хв.
I	<b>Вступна частина</b>	<b>5</b>
II	<b>Основна частина</b>	<b>80</b>
	1. Мета і завдання дисципліни, її предмет, структура і план вивчення	20
	2. Роль і місце військового зв'язку в системі управління військами	30
	3. Військовий зв'язок як основний засіб управління військами і вимоги до нього	30
III	<b>Заклучна частина</b>	<b>5</b>

### Навчально-матеріальне забезпечення:

1. Мультимедійний проектор Inphocus;
2. Презентація за темою лекції, підготована за комп'ютерною програмою Microsoft PowerPoint;
3. Схеми за темою лекції.

### Навчальна література:

1. Організація військового зв'язку (В.Г. Шолудько, М.Ю. Єсаулов, О.В. Вакуленко, Т.Г. Гурський, М.М. Фомін). Навчальний посібник. – К.: ВІТІ, 2016 р. – 282 с.
2. Організація військового зв'язку. О.О. Лаврут, С.О. Івко, Б.М. Бойчук, С.В. Давіденко, О.М. Манюк. Інтерактивний посібник. – Л: НАСВ, 2016 р. Режим доступу: <http://manyukoleksandr.esy.es/>.
3. Керівництво з радіозв'язку Збройних Сил України. Ч. 1. Організація радіозв'язку. – К. : Військове видавництво, 2006. – 104 с.
4. Керівництво з технічного забезпечення зв'язку та автоматизації управління військами Збройних Сил України (КТЗЗ та АУВ ЗСУ – 2002). – К. : Військове видавництво, 2002. – 134 с.
5. Бойовий статут механізованих і танкових військ Сухопутних військ Збройних Сил України. Частина II. Батальйон, рота. – Київ: Командування Сухопутних військ Збройних Сил України, 2016. — 260 с.

## ЗМІСТ ЛЕКЦІЇ ТА МЕТОДИКА ВИКЛАДЕННЯ

Дана лекція є лекцією інформаційного типу. Вона повинна починатися з короткого вступу, у якому до аудиторії доводиться тема лекції, її значення у системі підготовки військового фахівця, цільова настанова і план лекції. Також необхідно дати стисло характеристику навчальної літератури, яка рекомендується.

В основній частині лекції, при розгляданні кожного питання, доцільно формулювати проблему, яка розглядається, встановлювати її зв'язок із майбутньою діяльністю військового фахівця.

Розкриття питань лекції, як і її загального змісту, здійснюється шляхом раціонального поєднання методів індукції і дедукції, прийомів викладання від часткового до загального. Лекція повинна формувати у тих, хто навчається, здатності до абстрактного мислення. Викладення матеріалу повинно супроводжуватися демонстрацією слайдів.

Лекція повинна закінчитися формулюванням стислих висновків з матеріалу, який розглядався, викладенням рекомендацій для самостійної роботи, якщо вони не були дані раніше у ході лекції та відповідями викладача на питання курсантів.

## **ВСТУП**

Характер сучасної збройної боротьби вимагає від усіх офіцерів широкого оперативно-тактичного кругозору, глибокого знання сучасних засобів і способів ведення бойових дій, міцних практичних навичок щодо управління військами в бою, проявлення самостійності та розумної ініціативи.

Зміни, які відбуваються в способах ведення бойових дій військ, внаслідок оснащення їх найбільш сучасними засобами ураження, висувають нові вимоги до управління військами. Ще більше піднялася роль зв'язку, як матеріальної основи управління військами, бо втрата зв'язку неминуче призводить до втрати управління. Тому в сучасному загальновійськовому бою, зв'язок став одним з вирішальних факторів перемоги.

За останні роки частини та підрозділи зв'язку зазнали певного розвитку, отримали на озброєння новітні цифрові засоби та техніку зв'язку, що дало можливість успішного виконання ними завдань за призначенням. На сьогоднішній день система зв'язку і автоматизації переведена на цифрові засоби зв'язку, що дозволяє забезпечити виконання першочергових завдань з управління військами.

Визначна роль зв'язку в управлінні військами та зброєю, використання складної та різноманітної техніки зв'язку викликали необхідність створення теорії організації зв'язку і введення навчальної дисципліни «Організація військового зв'язку» в освітній процес військових навчальних закладів».

Враховуючи вищевикладене основним завданням вищих військових навчальних закладів є підготовка всебічно розвинутих, висококваліфікованих офіцерів тактичного рівня, які є компетентними в військовому управлінні підрозділами із засобами військового зв'язку тактичної ланки.

### **1. Мета і завдання дисципліни, її предмет, структура і план вивчення**

Ми починаємо вивчення навчальної дисципліни «Організація військового зв'язку». Її вивчення базується на знаннях та навичках, що ви отримали під час проходження навчальних дисципліни «Загальна тактика» та «Основи військового управління (у т.ч. штабні процедури НАТО)», «Управління повсякденною діяльністю підрозділів (у т.ч. охорона державної таємниці)».

**Метою** дисциплін є підготовка всебічно розвинутих, висококваліфікованих офіцерів тактичного рівня, які є компетентними в військовому управлінні підрозділами із засобами військового зв'язку тактичної ланки.

**Завдання** навчальної дисципліни «Організація військового зв'язку» – навчити курсантів (студентів):

– використовувати знання з основних положень керівних документів про організацію зв'язку у сучасному загальновійськовому бою, можливості взводу зв'язку механізованого підрозділу (тактичної групи) Сухопутних військ та основних тактико-технічних характеристик засобів зв'язку тактичної ланки управління з метою ефективного їх застосування в основних видах тактичних дій;

– застосовувати знання з організації управління підрозділом в умовах ведення противником радіоелектронної боротьби з урахуванням вимог документів прихованого управління військами;

– вести переговори з використанням технічних засобів зв'язку.

**Предметом** навчальної дисципліни є вивчення організації зв'язку в підрозділах Сухопутних військ Збройних Сил України.

Оскільки предметом навчальної дисципліни є вивчення організації зв'язку, буде доречним розкрити поняття цього терміну.

**Організація зв'язку** – галузь воєнного мистецтва, що охоплює питання підготовки й бойового застосування військ зв'язку, включаючи планування, постановку завдань військам зв'язку й управління ними в процесі розгортання, функціонування й згортання систем зв'язку і АУВ.

Вирішення питань організації зв'язку спрямоване на створення й забезпечення функціонування системи зв'язку і АУВ, що найбільш повно задовольняє потреби управління військами щодо передачі потоку повідомлень у конкретних умовах обстановки. Як впливає з визначення, увесь процес організації зв'язку можна умовно подати основними етапами:

- планування зв'язку на бій (операцію) й постановка завдань військам;
- підготовка сил і засобів зв'язку до виконання завдань;
- управління системою й військами зв'язку в ході виконання завдань.

За цією структурою і створена програма навчальної дисципліни, яка охоплює питання організації зв'язку в підрозділах Сухопутних військ Збройних Сил України до механізованого (танкового) батальйону включно.

Навчання базується на циклі лекцій та групових занять. В кінці семестру передбачено диференційний залік.

№ з/п	Семестри	Всього годин занять	З них:		В тому числі по видах навчальних занять		
			Під керівництвом викладача	Самостійні заняття	лекції	Групові заняття	Звітність за семестр
1.	1М	90	40	50	18	22	Диф. залік
	Всього	90	40	50	18	22	Диф. залік

## 2. Роль і місце військового зв'язку в системі управління військами

Воєнна наука завжди розглядала наявність стійкого та безперервного управління військами як одну з вирішальних умов перемоги, підкреслювала його особливу роль у досягненні успіху в операціях (бойових діях).

Військові фахівці провідних країн вважають, що чітко організоване управління військами може надати істотну перевагу в ході їх застосування.

Поняття «управління» і «зв'язок» тісно взаємопов'язані. Розглянемо основні положення з управління військами.

**Управління підрозділами** – цілеспрямована діяльність командира, його заступників і штабу щодо підтримання постійної бойової готовності підпорядкованих підрозділів, підготовки їх до ведення бою (дій) та керівництво ними під час виконання поставлених завдань.

Головною метою управління є забезпечення найбільш ефективного використання сил і засобів для досягнення поставленої мети при найменших втратах людських ресурсів та затратах матеріально-технічного забезпечення. Управління повинно бути ефективним, оперативним, безперервним, стійким, прихованим.

Досягнення цієї мети пов'язане з вирішенням низки завдань, які складають **зміст управління**. Такими завданнями є:

- підтримання готовності штабів до управління військами; підтримання визначеного рівня бойової та мобілізаційної готовності військ;
- безперервне добування, збір, вивчення, відображення, аналіз і оцінювання даних обстановки та прогнозування її розвитку;
- вироблення замислу бойових дій (на бойове застосування);
- формулювання та прийняття рішення на бойові дії (бойове застосування);
- доведення завдань до підпорядкованих військ; розроблення плану бойових дій (бойового застосування);

- організація управління військами;
- організація та підтримання взаємодії;
- організація забезпечення військ;
- безпосереднє керівництво підготовкою штабів, військ і районів бойових дій (бойового застосування);
- організація і здійснення контролю та надання допомоги підпорядкованим штабам і військам; безпосереднє управління підпорядкованими військами у ході бойових дій (під час бойового застосування).

Ефективність управління військами в свою чергу, потребує наявності стрункої системи управління військами. Вона складає організаційно-технічну основу управління.

Із загальної теорії систем відомо, що управління – це вироблення і здійснення керуючих впливів. Управління реалізується системою управління, яка наведена на рис 2.1.

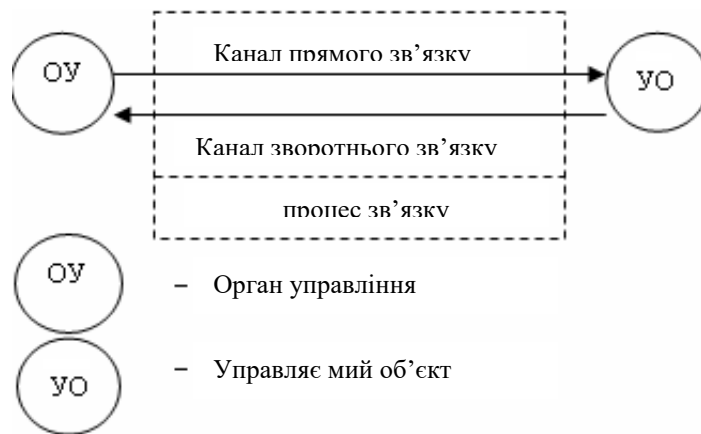


Рис. 2.1. Система управління

Найпростіша система управління включає:

- орган управління (ОУ),
- канали прямого і зворотного зв'язку,
- управляємий об'єкт (УО).

Процес управління складається з циклів управління.

Кожен такий цикл включає:

- збір органом управління інформації від управляємих об'єктів;
- обробку інформації та прийняття рішення (вироблення керуючого впливу);
- постановку завдань управляємим об'єктам (командна інформація впливу).

Таким чином, у процес управління орган управління і управляємий об'єкт (чи об'єкт управління) повинні мати інформаційну зв'язок.

Розглянемо більш детально ці поняття.

**Система управління військами** – сукупність функціонально і структурно пов'язаних між собою органів управління (командирів), пунктів управління (ПУ) і засобів управління.

Системи військового управління відображають організаційно-штатну структуру військ, а також структуру і особливості побудови систем озброєння.

В системах управління виконуються такі загальні **задачі**:

- інформаційні (збирання, збереження, накопичування, узагальнення, пошук, передавання, відображення інформації);

- розрахункові (обробка даних, планування дій, оцінка ефективності різних варіантів бойових, підготовка даних для прийняття рішення, управління зброєю, складання довідкових даних тощо);

- логічні (обробка якісних даних, підготовка даних для прийняття оперативних рішень, оцінка ефективності рішень і результатів бойових дій);

- контрольно-операційні (доведення до об'єктів управління команд, розпоряджень, керуючих параметрів і контроль за їх виконанням).

Система управління повинна мати високу бойову готовність, забезпечувати ефективне управління штатними і доданими підрозділами, можливість централізоване і децентралізоване управління, бути надійно захищеною від вогневого та інформаційного впливу противника.

**Орган управління** – це організаційно-штатний колектив, який складається із посадових осіб, що наділені певними правами і обов'язками з управління підпорядкованими підрозділами. У батальйоні орган управління включає заступників командира та штаб, у роті – заступників командира.

Командир батальйону (роти) очолює орган управління і керує підрозділами особисто та через своїх заступників і штаб. Він зобов'язаний завжди знати положення, характер дій і стан підпорядкованих підрозділів. У вирішальні моменти бою (дій) командир батальйону (роти) повинен перебувати на найважливішому напрямку і вчасно впливати на хід виконання завдання силами та засобами, які є в його розпорядженні.

Основою органу управління батальйону є штаб. Організатором роботи штабу є начальник штабу, він особисто відповідає за виконання всіх покладених на штаб завдань.

**Пункт управління** – це спеціально обладнане та оснащене технічними засобами місце, з якого здійснюється управління підрозділами під час підготовки бою (дій) та у ході його ведення. В батальйоні (роті) створюється ксП.

*Командно-спостережний пункт* повинен бути мобільним, мати надійний зв'язок і забезпечувати безперервне управління підрозділами в будь-якій обстановці на місці та під час руху. Він розгортається в місцях, які забезпечують найкраще спостереження за місцевістю, противником, діями своїх підрозділів і сусідів, при цьому повинні враховуватися захисні і маскувальні властивості місцевості, положення і характер імовірних дій противника, особливості застосування своїх підрозділів і сусідів. Як правило, ксП розташовується на

напрямку зосередження основних зусиль, але осторонь від об'єктів, по яких противник може нанести вогневе ураження. В батальйоні (роті) передбачається декілька місць розгортання ксП.

**Засоби управління** включають засоби зв'язку і засоби автоматизації управління.

*Засоби зв'язку* призначені для забезпечення обміну інформацією в системі управління військами. У батальйоні (роті) для управління застосовуються радіо-, проводові, рухомі і сигнальні засоби зв'язку.

Роль і значення засобів зв'язку, які використовуються в управлінні військами, визначаються їхніми тактико-технічними даними (ТТД), та змінюються в залежності від характеру бойових дій та обставин, що складаються. Основними є ті засоби, які в даних умовах найбільш повно забезпечують потреби управління військами.

Засоби військового зв'язку поділяються на засоби електрозв'язку, рухомі та сигнальні засоби зв'язку.

*Засоби автоматизації управління* призначені для підвищення ефективності управління підрозділами.

Під автоматизацією управління військами будемо розуміти комплекс заходів щодо створення і впровадження технічних засобів, а також методи і процедури, програмне забезпечення, для часткової або повної заміни інтелектуальних зусиль органів управління в різних областях його діяльності.

Засоби автоматизації забезпечують виконання органами управління основних задач в системах управління.

Для автоматизованої системи управління військами можна конкретизувати виконання перелічених вище основних функцій:

- інформаційні (збирання, запам'ятовування, класифікація, збереження, накопичування, узагальнення, пошук, адресація, передавання, відображення інформації про противника, свої війська та умови бойових дій і поставлені військам завдання);

- обчислювальні (розрахунки з планування дій, розподіл ресурсів, підготовка даних для відображення та оцінки обстановки, управління зброєю, складання довідкових даних);

- логічні (підготовка даних для прийняття оперативних рішень, обробка різних даних, оцінка ефективності рішень і результатів бойових дій);

- контрольно-операційні (доведення до військ команд, наказів, розпоряджень, сигналів та контроль за їх виконанням).

У батальйоні (роті) електронно-обчислювальні машини різних типів забезпечують інформаційний обмін між ксП батальйону (роти), підлеглими підрозділами і ПУ старшого командира; автоматизацію передачі сигналів і команд; скорочення часу збору, обробки і передачі даних обстановки; відображення і документування інформації.



Для того, щоб орган управління міг впливати на об'єкт управління (підпорядкований підрозділ), тобто він повинен сприймати інформацію про обстановку, обробляти її й приймати рішення, передавати команди і повідомлення.

**Інформація** – відомості про стан, завдання, дії військ (своїх і противника), застосування зброї і бойової техніки (бойових засобів), що є об'єктом використання в процесі управління.

Іншими словами, інформація – це нові відомості, які сприймає об'єкт управління в ході бойових дій.

Військова зв'язок, строго кажучи, має справу не з інформацією, а з деякими повідомленнями, які повинні бути передано від одного органу управління до іншого із заданою якістю. Повідомлення може бути представлене у вигляді тексту, зображення (топографічна карта, схема), даних (кодограми – кодовий набір букв або цифр, файли при інформаційному обміні між ЕОМ), мова (при передачі повідомлення за допомогою телефонного апарату).

**Повідомлення** – інформація, представлена у формі, що дозволяє здійснювати її передачу, прийом, зберігання і обробку.

У військовій системі управління обмін повідомленнями може здійснюватися від одного пункту управління до пунктів управління. В якості прикладу на рис.2.2. наведена спрощена структура системи управління механізованої бригади. На малюнку видно, що команди управління від посадових осіб командного пункту (КП) бригади надходять на КНП механізованих батальйонів, а також можуть передаватися на одну - дві інстанції вниз, тобто на КНП механізованих рот і взводів.

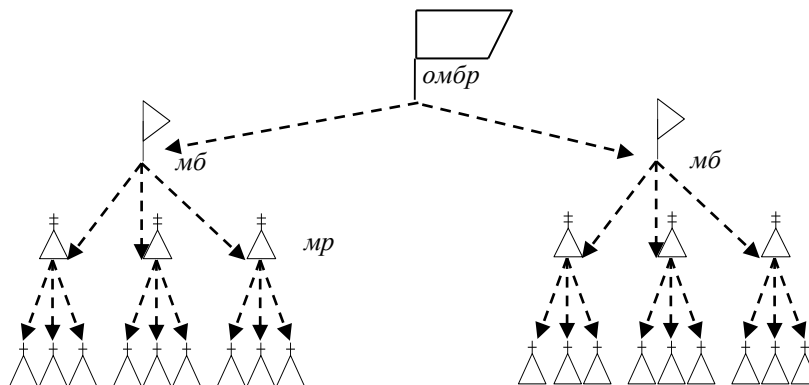


Рис.2.2. Спрощена схема структури управління механізованої бригади

У цьому випадку говорять, що інформаційний обмін організується на кількох інформаційних напрямках.

**Інформаційний напрямок** – функціональна взаємозв'язок двох органів (пунктів), об'єктів управління, між якими вимагається забезпечення обміну інформацією.

На кожному інформаційному напрямку між посадовими особами організується обмін інформацією з управління підрозділами.

**Процес обміну інформацією в системах управління називається зв'язком.** Це перше, найпростіше поняття зв'язку.

Таким чином, ми з'ясували, що засоби зв'язку і автоматизації управління являються невід'ємною складовою частиною системи управління і далі можемо перейти до більш детального розкриття поняття військового зв'язку і автоматизації управління військами.

### **3. Військовий зв'язок як основний засіб управління військами і вимоги до нього**

**Військовий зв'язок** – обмін інформацією в системі управління військами (силами), зброєю.

#### **Зв'язок і автоматизація управління військами**

Зв'язок і автоматизація управління військами (АУВ) є складовою частиною інформатизації Збройних сил, що виконує завдання із забезпечення обміну інформацією, її обробки, зберігання, документування та вирішення інформаційних і розрахункових задач у системах управління військами (силами).

Зв'язок і АУВ організовується штабами і забезпечується військами зв'язку. Відповідальність за стан зв'язку і АУВ покладається на начальника штабу (НШ).

Командири та НШ зобов'язані постійно, за будь-яких обставин, мати зв'язок з вищестоящими і підлеглими командирами, штабами та своїм штабом і використовувати засоби автоматизації для успішного виконання завдань управління військами.

Безпосереднє керівництво і відповідальність за підготовку, організацію та забезпечення зв'язку і АУВ покладається на начальника зв'язку і автоматизації управління військами.

#### **Вимоги до зв'язку і автоматизація управління військами**

Зв'язок є основним засобом управління військами, бойовими засобами та зброєю. Командири та начальники штабів зобов'язані постійно, за будь-яких обставин, мати зв'язок з вищестоящими та підлеглими командирами та штабами, а також із своїм штабом.

Зв'язок виконує завдання по обміну інформацією в системах управління військами. Для виконання цих завдань зв'язок і АУВ повинні задовольняти вимоги щодо своєчасності, достовірності, скритності.

**Своєчасність** – здатність військового зв'язку забезпечувати обмін інформацією, її обробку та рішення інформаційних і розрахункових задач в задані (нормативні) строки.

У сучасному бою (операції) пред'являються високі вимоги у відношенні своєчасності зв'язку. Це обумовлюється швидкоплинністю і високими темпами розвитку бойових дій військ, а також частими і різкими змінами обстановки, внаслідок застосування ракетно-ядерної зброї. При різких змінах обставин потрібні негайне реагування з боку командира, особливо у відповідальні моменти

бою. Різко підвищилося значення своєчасності зв'язку при одержанні повідомлень від усіх видів розвідки, при передачі сигналів про повітряного противника, радіоактивного, хімічного і бактеріологічного зараження. Особливого значення своєчасність зв'язку здобуває в ракетних військах і військах протиповітряної оборони.

Для забезпечення своєчасності зв'язку «Правилами забезпечення телефонних переговорів на вузлах зв'язку (ВЗ) Збройних сил» установлений порядок надання переговорів посадовим особам у залежності від їхнього права (посади), чи за паролями, категоріями, сигналами: “МОНОЛІТ”, “ПОЗА ВСЯКОЮ ЧЕРГОЮ”, “У ПЕРШУ ЧЕРГУ”, “У ДРУГУ ЧЕРГУ”, “ЗВ'ЯЗОК – АВАРІЯ”, “У ЗАГАЛЬНУ ЧЕРГУ”.

Контрольні терміни проходження повідомлень до технічних засобів документального зв'язку встановлюються відповідними нормативними документами ГШ.

Своєчасність досягається:

- постійною готовністю зв'язку і АУВ до виконання покладених на нього завдань з обміну інформацією, її обробки та зберігання, вирішення інформаційних і розрахункових задач в задані (нормативні) строки;
- високою кваліфікацією особового складу та чіткою організацією чергування на елементах системи зв'язку і автоматизації;
- правильним вибором засобів і способів організації та забезпечення зв'язку і АУВ;
- створенням на пунктах управління зручностей службовим особам при користуванні засобами зв'язку і автоматизації;
- організацією контролю за обробкою і проходженням інформації;
- безперервним і оперативним управлінням системою зв'язку і автоматизації та військами зв'язку;
- оперативним вирішенням інформаційних та розрахункових задач.

**Достовірність** – здатність військового зв'язку забезпечувати відтворення інформації з заданою точністю при її обміні та обробці.

Кількісно достовірність зв'язку можна оцінювати ймовірністю правильного прийому повідомлення, яка визначається відношенням числа правильно прийнятих елементів повідомлення до їх загально переданого числа.

Достовірність зв'язку і АУВ досягається:

- регулярним контролем та підтриманням характеристик каналів,
- трактів та засобів зв'язку і автоматизації в межах встановлених норм;
- повторним передаванням інформації, передаванням повідомлень водночас по декількох каналах зв'язку, утворених різними засобами;
- використанням каналів зв'язку кращої якості для передавання найважливіших повідомлень;

- застосуванням апаратних та оперативних-програмних способів підвищення достовірності.

**Скритність** – здатність військового зв'язку зберігати в таємниці факт передачі та зміст інформації при її обміні, обробці, зберіганні та вирішенні інформаційних і розрахункових задач.

Рівень вимог до скритності змісту повідомлень, що передаються, зводиться до визначення необхідного ступеня засекречування (шифрування, кодування) інформації в системі зв'язку. В підрозділах низових ланок більшість повідомлень носить таємний характер.

Це обумовлюється тією обставиною, що повідомлення, які циркулюють на інформаційних напрямках від пунктів управління до елементів бойового порядку, містять бойові задачі, які вирішують підрозділи, а деякі повідомлення містять відомості про замисел майбутнього бою, прийнятій структурі управління. В цих умовах перехват і своєчасне розкриття інформації противником навіть окремих повідомлень, дозволить йому протидіяти підрозділам наших військ. Можливість широкого застосування противником сучасної обчислювальної техніки дозволить дешифрувати повідомлення, які засекречені з грифом “для службового користування”, практично, в масштабі реального часу. Тому більша частина повідомлень, які передаються технічними засобами зв'язку, повинна засекречуватися з гарантованою стійкістю.

До втілення апаратури засекречування гарантованої стійкості, обмін інформацією буде здійснюватися шляхом використання апаратури і засекречування з грифом “для службового користування” і документів прихованого управління військами (ПУВ). При цьому повідомлення таємного характеру, час реакції на які досить великий (декілька годин), можуть в виді документів доставлятися рухомими засобами.

Скритність зв'язку і АУВ досягається:

- обмеженням доступу до інформації службових осіб;
- застосуванням засобів засекречування та дотримання правил їх експлуатації;
- виключенням несанкціонованого доступу до інформації апаратними, програмними, криптографічними методами та організаційними заходами;
- використанням документів ПУВ;
- застосування ефективних способів пароллювання та засобів імітозахисту;
- перевіркою інформації шляхом її зворотного передавання;
- дотримання правил та організацією контролю за встановленням зв'язку, обміном інформацією, її обробкою, використанням засобів автоматизації, виконанням вимог режиму секретності та протидією нав'язуванню хибних режимів роботи засобам зв'язку і автоматизації.

Таким чином, зв'язок є основним засобом управління військами. Командири підрозділів зобов'язані постійно мати при собі засоби зв'язку та вміти на них

працювати. При втраті зв'язку – начальник та підлеглі повинні прийняти заходи для скорішого його відновлення.

## ЗАКЛЮЧЕННЯ

Успішне вирішення покладених на війська завдань буде визначатись не тільки співвідношення в силах і засобах збройної боротьби, але і якістю управління. Воно зараз є такою ж вирішальною умовою в досягненні мети бою й операції, як кількість і якість засобів ураження.

У сучасних умовах навіть часткове порушення управління може привести до непередбачених наслідків.

Найважливішим засобом управління є зв'язок і автоматизовані системи управління. Цілком очевидно, що в ході високоманевреної війни без стійкого зв'язку неможливо забезпечити стійке, скритне, оперативне і безперервне управління, а отже і досягнення успіху в бою.

Підвищення вимог до управління викликає необхідність удосконалювання зв'язку і автоматизованих систем управління. Рішення цього завдання неможливо без твердих знань основних положень по зв'язку. Вони повинні стати базою для системного підходу до вивчення питань організації зв'язку в підрозділах Сухопутних військ Збройних Сил України.

Головною метою розвитку системи зв'язку Збройних сил України є створення єдиного інформаційно-телекомунікаційного середовища на основі впровадження сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій, протоколів обміну інформацією, комплексів, систем та засобів зв'язку спеціального призначення, що дасть можливість забезпечити обмін усім видами інформації між органами й пунктами управління (всіх ланок) з відповідною пропускнуою спроможністю, достовірністю та надійністю.

На цьому лекцію закінчено. Слід сказати, що часу лекції недостатньо для всебічного розглядання її теми. З більшою частиною навчального матеріалу вам належить ознайомитися самостійно.

Лекцію розробив  
Старший викладач  
кафедри загальновійськових дисциплін

Геннадій ЗМІВСЬКИЙ

Лекція обговорена і схвалена  
на засіданні кафедри,  
протокол № \_\_\_\_\_  
від « \_\_\_\_\_ » \_\_\_\_\_ 20\_\_ р.